แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

Guidelines for the Development of Ban Wang Som Sa Community Enterprises, Tha Pho Subdistrict, Mueang District, Phitsanulok Province

นิพาดา กันมาลัย[1],
กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์[2] และ ภาสกร ดอกจันทร์[3]
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม[1,2,3]
Niphada Kanmalai[1],
Kampanart Wongwatthanaphong[2] and Phasakorn Dokchan[3]
Pibulsongkram Rajabhat University[1,2,3]
Corresponding Author, Email: nipada.g@psru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า ดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า จำนวน 259 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การขาดความรู้และความเข้าใจในการดำเนินธุรกิจ การขาดการนำองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน การขาดทักษะด้านการบัญชีซึ่งส่งผลต่อโอกาสทางธุรกิจ และการขาดองค์ความรู้ด้านการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด

3) แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า ได้แก่ การพัฒนาองค์ความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม การพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการเชิงธุรกิจ การสนับสนุนทรัพยากร

---

* ได้รับบทความ: 30 ธันวาคม 2568 ; แก้ไขบทความ: 21 กุมภาพันธ์ 2569; ตอบรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2569
Received: 30 December 2025; Revised: 21 February 2026; Accepted: 30 March 2026 *pp.467-477*

ทางธุรกิจที่จำเป็นเพื่อปรับปรุงวิธีการและเทคนิคทางธุรกิจ การส่งเสริมการนำทรัพยากรชีวภาพในท้องถิ่นมาใช้ในการผลิต และการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการวางแผนและบริหารจัดการธุรกิจ เพื่อเพิ่มศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การพัฒนา; วิสาหกิจชุมชน; บ้านวังส้มซ่า

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study the operational conditions of the community enterprise; 2) investigate the problems and obstacles in the operation of the community enterprise; and 3) examine guidelines for the development of the Wang Som Sa Community Enterprise. This study employed a quantitative research approach using a survey research design. The sample consisted of 259 members of the Wang Som Sa Community Enterprise Group. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The findings revealed that:

1) the overall operational conditions of the Wang Som Sa Community Enterprise were at a high level

2) the major problems and obstacles included a lack of knowledge and understanding in business operations, insufficient application of knowledge in operational practices, inadequate accounting skills resulting in lost business opportunities, and a lack of knowledge in strategic marketing planning

3) the development guidelines for the Wang Som Sa Community Enterprise included enhancing knowledge and skills in technology and innovation, developing business management capabilities, supporting essential business resources to improve business methods and techniques, promoting the use of local biological resources in production processes, and strengthening knowledge in business planning and management in order to improve the competitiveness and sustainable growth of the community enterprise.

Keywords: Development; Community Enterprise; Wang Som Sa Village

บทนำ

หมู่บ้านวังส้มซ่า เป็นชุมชนเก่าแก่แห่งหนึ่งของตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีเอกลักษณ์สำคัญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและการใช้ทรัพยากรชีวภาพในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม ชื่อของหมู่บ้านมีที่มาจากต้นส้มซ่าขนาดใหญ่ที่เคยขึ้นอยู่ในบริเวณชุมชนในอดีต โดยชาวบ้านได้สืบทอดและอนุรักษ์พันธุ์ส้มซ่ามาจนถึงปัจจุบัน ต่อมาชุมชนได้มีการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน และนำผลผลิตจากส้มซ่ารวมถึงสมุนไพรในท้องถิ่นมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น เครื่องสำอาง สบู่ โลชั่น เจลอาบน้ำ และยาสระผม เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและเพิ่มมูลค่าให้กับทรัพยากรท้องถิ่น

วิสาหกิจชุมชนถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ เนื่องจากเป็นรูปแบบการรวมตัวของประชาชนในชุมชนเพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน ทั้งยังเป็นแนวทางสำคัญในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนให้คงอยู่ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจึงจำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการ การตลาด การเงิน การบัญชี เทคโนโลยีการผลิต และการจัดการสมัยใหม่ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันและรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน (ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนพิษณุโลก, 2567)

นอกจากนี้ รัฐบาลยังให้ความสำคัญกับการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 และพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 ซึ่งมีเจตนารมณ์ในการส่งเสริมให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน โดยสนับสนุนให้วิสาหกิจชุมชนสามารถพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการ การประกอบธุรกิจ และการสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชน รวมทั้งเปิดโอกาสให้วิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมในลักษณะนิติบุคคล เพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการดำเนินธุรกิจและรองรับการแข่งขันทางเศรษฐกิจในอนาคต (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2567) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่าจะมีจุดเด่นด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรชีวภาพที่เป็นเอกลักษณ์ แต่ยังคงประสบปัญหาและข้อจำกัดหลายประการ เช่น การขาดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการธุรกิจ การวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตลอดจนข้อจำกัดด้านทรัพยากรและการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในชุมชน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน การพึ่งพาตนเองอย่างเข้มแข็ง และการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

2. เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า จำนวน 259 คน ผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย (Census Study) เนื่องจากจำนวนประชากรมีขนาดเหมาะสมและสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบถ้วน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า ลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended Questionnaire)

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดและสร้างแบบสอบถาม

2. นำร่างแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหา

3. นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Item-Objective Congruence: IOC) พบว่า ทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับบุคคลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.898 ซึ่งอยู่ในระดับที่สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากคณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า จากนั้นดำเนินการแจกแบบสอบถามให้แก่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า จำนวน 259 ชุด และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง พร้อมตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนนำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์สภาพการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test: Two Independent Samples Test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

4. วิเคราะห์ข้อมูลจากข้อเสนอแนะปลายเปิดโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) และนำเสนอผลในรูปแบบความเรียงประกอบบริบทของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่บ้านวังส้มซ่า ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่บ้านวังส้มซ่า ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวม

ลำดับ	สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านการวางแผน	3.70	0.80	มาก
2.	ด้านการจัดโครงสร้างองค์กร	3.76	0.70	มาก
3.	ด้านการบริหารงานบุคคล	3.79	0.62	มาก
4.	ด้านการตลาด	3.70	0.66	มาก
5.	ด้านการผลิต	3.66	0.59	มาก
6.	ด้านการบัญชีและการเงิน	3.76	0.64	มาก
	ภาพรวม	**3.73**	**0.48**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่บ้านวังส้มซ่า ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารงานบุคคล รองลงมา คือ ด้านการจัดโครงสร้างองค์กร ด้านการบัญชีและการเงิน ด้านการวางแผน ด้านการตลาด และด้านการผลิต ตามลำดับ

2. ปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่บ้านวังส้มซ่า ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า 1) ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการผลิตสินค้าหรือการให้บริการ รวมทั้งการควบคุมคุณภาพสินค้า 2) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุประกอบอาชีพหลักเป็นเกษตรกร และใช้เวลาว่างจากทำการเกษตรมาทำงานในวิสาหกิจชุมชนเพื่อหารายได้เสริม แต่เมื่อถึงฤดูการผลิตและการเก็บเกี่ยวก็ทำให้ต้องละทิ้งงานของวิสาหกิจชุมชน ทำให้ขาด แคลนแรงงาน ส่งผลให้กำลังการผลิตและการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนไม่ต่อเนื่อง 3) ขาดการนำองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ การผลิต การตลาด หรือการสื่อสาร ตลอดจนข้อจำกัดในการประยุกต์ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีของวิสาหกิจชุมชน อาทิ ทักษะและความสามารถของบุคลากร เงินทุน ช่องทางจำหน่ายทางออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซต่าง ๆ 4) ขาดองค์ความรู้ทักษะด้านบัญชีส่งผลให้เสียโอกาสในการคำนวณรายรับ รายจ่าย ทำให้ไม่สามารถบริหารค่าใช้จ่าย ต้นทุน และกำไรได้อย่างมีประสิทธิภาพ 5) วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ไม่ให้ความสำคัญกับการวางแผนบริหารจัดการความเสี่ยงด้านต่าง ๆ เพื่อให้โอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ความเสี่ยงลดลง และ

ลดผลกระทบของความเสียหายต่าง ๆ ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้วิสาหกิจชุมชนไม่เข้มแข็งและเลิกกิจการได้ง่าย และ 6) ขาดองค์ความรู้ในด้านการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด โดยเฉพาะช่องทางการจัดจำหน่ายหลักเพียงไม่กี่ช่องทาง

3. แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่บ้านวังส้มซ่า ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า 1) การพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อนำไปพัฒนาสินค้าพัฒนาบรรจุภัณฑ์ สร้างมาตรฐานสินค้าลดต้นทุนและเพิ่มกำลังการผลิตให้สอดคล้องกับคำสั่งซื้อและเพิ่มศักยภาพการตลาด 2) การพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพเกี่ยวกับการบริหารจัดการเชิงธุรกิจเพื่อให้สามารถวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ เช่น พัฒนาศักยภาพบุคลากร แลกเปลี่ยน เรียนรู้ในกลุ่ม สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างสมาชิกในชุมชน ตลอดจนการบริหารค่าตอบแทนและสวัสดิการ สมาชิกและชุมชน 3) การสนับสนุนการจัดหาทรัพยากรทางธุรกิจที่จำเป็น เพื่อปรับปรุงวิธีการและเทคนิคทางธุรกิจ เสริมสร้างพื้นฐานทางธุรกิจของ SME ดำเนินมาตรการที่จำเป็น เช่น ส่งเสริมการนำเข้าเครื่องจักรและอุปกรณ์ สนับสนุนการติดตั้งและบำรุงรักษาเครื่องจักรและอุปกรณ์ การปรับปรุงเทคโนโลยี สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่ดำเนินการโดย SME 4) การพัฒนาองค์ความรู้ส่งเสริมการนำทรัพยากรชีวภาพในท้องถิ่นที่มีมาผลิต สินค้าและบริการ ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีการใช้ซ้ำหรือนำสิ่งที่เหลือจากการผลิตไปสร้างมูลค่าเพิ่มและใช้ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และ 5) การพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพเกี่ยวกับการวางแผนการบริหารจัดการธุรกิจ เช่น กำหนดลูกค้าเป้าหมาย ช่องทางการจำหน่าย การประชาสัมพันธ์บอกเล่าเรื่องราวธุรกิจและผลิตภัณฑ์ สร้างอัตลักษณ์สินค้า เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่บ้านวังส้มซ่า ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก” ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่บ้านวังส้มซ่า ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน มีการกำหนดกฎระเบียบและเงื่อนไขการบริหารสมาชิกอย่างเป็นระบบ รวมทั้งมีการพัฒนาผู้นำและสมาชิกของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีการระดมทุนจากสมาชิกและกำหนดช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไว้อย่างชัดเจน ส่งผลให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความต่อเนื่องในการพัฒนาองค์กร

อีกทั้ง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การสร้างเอกลักษณ์ของสินค้า และการบริหารจัดการกลุ่มอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฏฐพัชร มณีโรจน์ ธนวัต ลิมป์พาณิชย์กุล ญาณกร โท้ประยูร และณัฐพล แย้มฉิม (2564) ที่พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การสร้างนวัตกรรม และการจัดการด้านการตลาด เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรัชญา สุขประเสริฐ (2564) ที่พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการบริหารตลาดและการกำหนดทิศทางของวิสาหกิจชุมชน

2. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่บ้านวังส้มซ่า ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการผลิตสินค้า การควบคุมคุณภาพสินค้า การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการขาดทักษะด้านบัญชี การตลาด และการบริหารจัดการความเสี่ยง นอกจากนี้ สมาชิกส่วนใหญ่ของวิสาหกิจชุมชนเป็นผู้สูงอายุและประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ส่งผลให้การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนขาดความต่อเนื่องในช่วงฤดูกาลเพาะปลูกและเก็บเกี่ยว รวมทั้งเกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานในการผลิต

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ยังดำเนินงานบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นและการผลิตแบบดั้งเดิม จึงมีข้อจำกัดด้านองค์ความรู้ เทคโนโลยี และการพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่ทันสมัย ส่งผลต่อศักยภาพในการแข่งขันและการขยายตลาดของวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรธิรา ผลงาม และพลอยภัสสร นามวงษา (2567) ที่พบว่า วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสมุนไพรในจังหวัดเลยยังประสบปัญหาด้านการผลิต การแปรรูป การตลาด และการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมทั้งขาดการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และการตลาดออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ

3. แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่บ้านวังส้มซ่า ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า แนวทางสำคัญในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การพัฒนาองค์ความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และกระบวนการผลิตให้มีมาตรฐานและสามารถแข่งขันในตลาดได้ การพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการธุรกิจ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และการสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน รวมถึงการสนับสนุนทรัพยากรทางธุรกิจ เครื่องจักร อุปกรณ์ และการวิจัยพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

นอกจากนี้ ยังควรส่งเสริมการใช้ทรัพยากรชีวภาพในท้องถิ่นให้เกิดมูลค่าเพิ่ม และพัฒนาองค์ความรู้ด้านการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด เช่น การกำหนดกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย การสร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ และการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันและสร้างความยั่งยืนให้แก่ชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฏฐนันท์ ศูนย์จันดา (2565) ที่พบว่า การพัฒนาวิสาหกิจ

ชุมชนให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างสร้างสรรค์ และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามาสนับสนุนส่งเสริมจัดโครงการ กิจกรรม เพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม

1.2 หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามาสนับสนุนส่งเสริมเพื่อจัดโครงการ กิจกรรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการเชิงธุรกิจเพื่อให้สามารถวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ได้

1.3 หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามาสนับสนุนส่งเสริมจัดหาทรัพยากรทางธุรกิจที่จำเป็นเพื่อปรับปรุง วิธีการและเทคนิคทางธุรกิจเสริมสร้างพื้นฐานทางธุรกิจของ SME

1.4 หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามาสนับสนุนส่งเสริมการนำทรัพยากรชีวภาพในท้องถิ่นที่มีมาผลิต สินค้าและบริการ ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและมีการใช้ซ้ำหรือนำสิ่งที่เหลือจากการผลิตไปสร้างมูลค่าเพิ่มและใช้ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่บ้านวังส้มซ่า ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

2.2 ควรศึกษาแนวการสร้างความร่วมมือระหว่างประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐในการจัดการวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่บ้านวังส้มซ่า ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

2.3 ควรศึกษารูปแบบการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่บ้านวังส้มซ่า ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า ได้ว่า การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการวางแผน การจัดโครงสร้างองค์กร การบริหารทรัพยากรบุคคล การตลาดและการผลิต ตลอดจนการบัญชีและการเงิน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการดำเนินงานและสร้างความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชน

ทั้งนี้ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนควรเริ่มจากการวางแผนโดยอาศัยข้อมูลทั้งภายในและภายนอกชุมชน การกำหนดโครงสร้างองค์กรและบทบาทหน้าที่ของสมาชิกอย่างชัดเจน การบริหารงานบุคคลโดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมและพัฒนาศักยภาพของสมาชิก การวางแผนด้านการตลาดและการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค รวมถึงการจัดทำระบบบัญชีรายรับ–รายจ่าย และการบริหารด้านการเงินอย่างเป็นระบบ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืนในระยะยาว สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ว่า “การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนต้องอาศัยการบริหารจัดการแบบบูรณาการ ทั้งด้านการวางแผน โครงสร้างองค์กร การบริหารบุคคล การตลาด การผลิต และการบัญชีการเงิน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ”

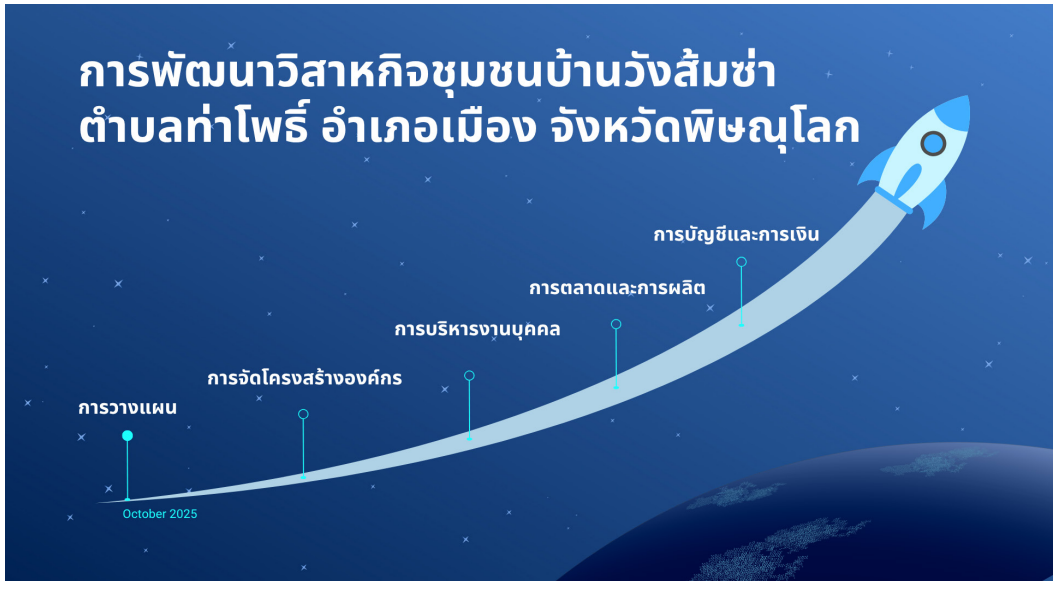

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่า ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2567). วิสาหกิจชุมชนน่ารู้. http://www.sceb.doae.go.th/Ssceb2.html.

ณัฏฐนันท์ ศูนย์จันดา. (2565). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จกรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติบ้านพุบอนตำบลแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 12(3), 117–126.

ณัฏฐพัชร มณีโรจน์ และคณะ. (2564). การพัฒนาผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนรุ่งมณีพัฒนา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์, 5(1), 176–195.

ภัทรธิรา ผลงาม และพลอยภัสสร นามวงษา. (2567). การพัฒนาระบบวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสมุนไพรในจังหวัดเลย. วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนาสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 16(31), 1-14.

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนพิษณุโลก. (2567). หมู่บ้านวังส้มซ่า เที่ยวเคียงเมือง เรื่องส้มซ่า วิถีซ่าของคนใกล้เมือง. กรมการพัฒนาชุมชน.

สุรัชญา สุขประเสริฐ. (2564). ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อผลลัพธ์การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตอำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).